

N:o 70.

Af herr **A. Olsson** i Ornakärr m. fl., om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till bestämmelser rörande jordegares och arrendatorers ömsesidiga förhållande.*

Öfvertygade om behovet och nyttan af en tidsenligare lag rörande arrende, än den vi nu hafva, samt uppmuntrade af det bifall, som från Riksdagens Andra Kammare kommit våra förut väckta motioner om denna sak till del, tveka vi ej att åter vid denna riksdag afgifva motion om samma ämne.

Enligt »Sveriges år 1895 utgifna officiella statistik» finnas i landet brukare af annans jord med en areal af högst 2 hektar åker ett antal af 8,905 personer; brukare af 2—20 hektar åker 28,044 personer; brukare af 20—100 hektar åker 9,439 personer; samt brukare af öfver 100 hektar åker 1,131 personer, eller tillsammans 47,519 personer, som arrendera och bruka annans jord. Dessutom hafva vi inom landet brukare af jordtorp och andra smärre jordlägenheter till ett antal af 167,073 personer.

Sveriges odlade jord uppgår för närvarande endast till 3,407,191 hektar, under det icke odlad skog och äng utgör 19,896,844 hektar. Af de stora arealerna skogs- och ängsmark finnes mycken till åker lämplig jord.

Det kan med skäl antagas, att en tidsenlig arrendelag skulle för en stor del arrendatorer, åtminstone för dem, som icke hafva skriftligt upprättade arrendekontrakt, blifva af stort gagn, i det att de erhöle en bättre betryggad brukningsrätt under arrendetiden. Många af dem skulle derigenom beredas möjlighet att vidtaga förbättringar å den arrenderade jorden till nytta för både jordegare och brukare samt äfven att kunna uppodla till åker tjenlig jord.

Den stora utvandringen från Sverige till främmande länder har åstadkommit en betydlig minskning i jordbruksarbetarnes antal. Enligt ofvan-

nämnda »officiella statistik» emigrerade år 1892 45,509 personer. — Likaså har jordbruksbefolkningens inflyttning till städerna minskat den för landtbruket behöfliga arbetskraften. Nämnda år minskades landsbygdens befolkning med 5,569 personer, under det städerna ökades med 9,683 personer. Lämpliga medel för att minska eller afvända dessa missförhållanden torde vara att bereda jordbruksarbetare tillfälle att förvärfva sig egna jordbruk samt genom en tidsenlig arrendelagstiftning bereda dem, som arrendera andras jord, en tryggad besittning af densamma under arrendetiden, såvida de uppfylla sina förbindelser mot jordegarna.

De många jordbrukarnes ställning i Norrland, hvilka försålt sina egendomar till skogsbolagen och blifvit arrendatorer under dessa, påkallar äfvenledes stiftandet af en arrendelag, lämplig för slitandet af tvister mellan jordegare och arrendatorer.

Det i vårt land på många orter icke endast i norra, utan äfven i södra Sverige rådande bruket att endast träffa muntligt aftal om upplåtelse af jord synes oss böra genom en ny arrendelag icke endast motarbetas, utan rent af förhindras såsom föråldradt och olämpligt.

Att vår nuvarande lags bestämmelser om arrende äro ofullständiga och delvis olämpliga, har mer än en gång af lagutskottet blifvit erkänt.

Andra länders lagstiftning för ordnandet af jordegares och arrendatorers ömsesidiga rättsförhållanden (se motionerna n:o 59 vid 1893 och n:o 38 vid 1894 års riksdagar) visar, huru mycket som i den delen blifvit gjordt i andra länder, och borde mana lagstiftarne i vårt land till antagande af liknande bestämmelser, lämpliga för vårt land och våra förhållanden.

I det för 70 år sedan af lagkomitén och gamla lagberedningen utarbetade förslaget till en ny arrendelag (se »Förslag till allmän civillag», kap. 6) förekomma visserligen bestämmelser, som numera äro föråldrade, men äfven sådana finnas, som kunna tjena till någon ledning vid utarbetandet af en lagstiftning i nämnda fråga. Se vi på det kapitel af jordabalken och de spridda stadganden i byggningsbalken i 1734 års lag, hvilka innehålla vår nuvarande ofullständiga lag om arrende, så äro dessa stadganden uteslutande lämpade efter de enkla förhållanden, som funnos vid den tiden lagen skrefs; men icke bidraga de dertill, att den arrenderade jorden blifver på ett rationellt sätt brukad. Ett bättre brukningssätt skulle kunnat komma till stånd, om nämnda lagförslag blifvit lag; derigenom skulle äfven främjats rättvisa mellan jordegare och brukare. Hvad våra förfäder försummat med afseende på lagstiftning om denna sak, kunna icke nutidens lagstiftare godtgöra, men väl genom en tidsenlig lagstiftning hindra ett fortgående på den allt för länge fortsatta vägen.

Att emot de skäl, som blifvit anförda för behovvet och nyttan af en tidsenlig arrendelag — såsom stundom skett — anföras, att det fria aftalet mellan jordegare och brukare är tillräckligt att förhindra orättvisor och missförhållanden samt befrämja ett rationelt bruk af den arrenderade jorden, är att protestera mot innehållet i den gamla godkända tesen: »land skall med lag byggas». Då man erkänner lagstiftningens stora nytta för andra näringsförhållanden, men anser den obehöflig i fråga om arrenderande af annans jord samt densamma odlade och brukande, är att göra sig skyldig till tydlig motsägelse. — Det fria aftalet finnes och måste finnas, när fråga är om upplåtande af jord till arrendator samt bestämmande af arrendevilkoren. Men lagen behöfves såsom ett rättesnöre vid affattandet af de bestämmelser, som i det privata aftalet böra intagas, och den måste finnas för att tjena till rättelse i de fall, hvarom kontrahenterna ej uttryckligen afhandlat. Doktor U. v. Feilitzen yttrar om detta följande: »Lagbestämmelsen sätter försigtigtvis gränser för skadligt handhafvande af jorden och för orättvist eller mycket planlöst beteende från den ena eller andra kontrahentens sida. Lagstiftningen är här som i andra fall till för att minska antalet öfvergrepp, icke för att hämma en liffull, gagnelig verksamhet, icke för att störa naturenlig ordning. — En tidsenlig arrendelag kan verka påskyndande i ett tvifvels utan ytterst önskvärdt hänseende. Man vet, att intensivt landbruk är önskningsmålet, och man bör alltid sträfvat åt detta håll.»

Vi anse, att en arrendelag bör, utom andra lagstadganden, innehålla bestämmelser om, att arrendevilkoren böra skriftligen uppsättas för att vara förbindande. Vanligtvis upprättas väl numera arrendeafstal af större betydelse skriftligen, men flerstädes i landet är ännu den sed rådande, att emellan jordegare och innehafvare af mindre hemman skriftliga arrendekontrakt icke upprättas. Hvilka talrika tvister och olägenheter detta måste medföra, är lätt att tänka sig.

Derjemte bör lagen stadga, att arrendevilkoren böra vara bestämda, så att icke jordegaren på grund af obestämda arrendevilkor må blifva i tillfälle att ålägga arrendatorn ökade utgifter, körslor, arbete etc. eller arrendatorn kunna undgå att uppfylla sina åtagna förbindelser.

Vidare bör lagen innehålla bestämmelser, som skydda arrendatorns nyttjanderätt, då han uppfyller sina förbindelser. Hvilken skada det medför för arrendatorns ekonomi, när han utan eget förvållande nödgas afträda egendomen, är lätt att inse. Dessutom medför ett sådant osäkerhetsförhållande rörande nyttjanderätten, att en driftig och arbetsam arrendator icke kan nedläggas det arbete och den kostnad på egendomen, som skulle medföra en förbättring af densamma.

Slutligen borde lagen innehålla bestämmelse, att de förbättringar, som af arrendator med jordegarens samtycke verkställas på den arrenderade egendomen, skola för brukaren medföra en skälig ersättning af jordegaren, antingen under arrendetiden eller vid dess upphörande.

Vi äro af den åsigten, att om lagstiftningen följer goda principer och bygger en arrendelag på rättvisa grunder, kunna både jordegares och arrendatorers intressen rättvisligen tillgodoses, och den jord, som bortarrenderas, på ett rationellt sätt brukas, till gagn icke blott för jordegare och arrendatorer, utan äfven för fosterlandet.

Som endast Kongl. Maj:t torde kunna ingå i den djupgående och vidtöfattande undersökning och utredning af jordbruksförhållandena, som är nödig för att framlägga för Riksdagen ett för vårt land lämpligt förslag till arrendelag, våga vi, med åberopande af ofvan anförda skäl, vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i öfvervägande, under hvilka vilkor arrendator, som med jordegare träffat skriftligt arrendeafstal, tillförsäkras rätt till ersättning för verkställda förbättringar, och på hvad sätt rättsförhållandena mellan arrendator och jordegare jemväl i öfrigt må på ett betryggande sätt ordnas, samt derefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill en dylik utredning finnes böra föranleda.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 25 januari 1896.

Anders Olsson.

*Jöns Andersson,
Öhrstorp.*

T. Truedsson.

A. G. Jönsson.

Hugo Håmmarskjöld.

A. G. Gyllensvärd.